

POLITISKE UTTALELSER – ÅRSKONFERANSEN 2026

Innhold

Kvinnepolitisk	2
Helsepolitisk	5
Kulturpolitisk	8
Næringspolitisk - Grønt industriløft	11
Næringspolitisk - Bærekraftig mineralnæring	13
Energipolitisk	15
Internasjonalt	20
Forsvar- og beredskapspolitisk	25
Landbruk- og matpolitisk	30
Fiskeri og havpolitisk	35
Samferdselspolitisk	37
Skolepolitisk	40

Kvinnepolitisk

Kvinnehelse på kvinners premisser og flere kvinner i politikken.

Trøndelag Arbeiderparti vil videreføre og forsterke arbeidet for et likestilt samfunn der kvinner har like muligheter, tilgang til helsetjenester, og full deltakelse i politikken. Kvinnehelse må prioriteres i forskning, på kvinners premisser og med et helhetlig livsløpsperspektiv.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Ha krav til kjønnsbalanse (50/50) i statsfinansiert forskning der det er hensiktsmessig. Avvik må faglig begrunnes.
- At det må bevilges mer penger til kvinnehelse, særlig til forskning, forebygging og behandling av kvinnespesifikke sykdommer og tilstander.
- Det må etableres flere støtteordninger for forskere innen kvinnehelse, og forskes mer på kvinnehelse.
- At medisiner knyttet til kjønn- og aldersrelaterte plager skal være tilgjengelige i hele landet til enhver tid. Dette gjelder også hormonpreparater.
- At hormonbehandling ved overgangsalderen må på blå resept.

Mammografiprogrammet går pr i dag fra 50 - 69 år. Trøndelag Ap foreslår fra 45 - 75 år, som er i tråd med EU og WHOs anbefalinger. Norsk forskning viser at screening i 40 årene kan redusere dødeligheten av brystkreft med 16%, og redusere behovet for mer omfattende behandling senere.

Trøndelag arbeiderparti vil:

- Utvide mammografiprogrammet til å gjelde fra 45-74 år.
- At mammografiprogrammet skal gå fra fylte 30 år for utsatte kvinner.
- At kvinner med brystkreft bør få tilbud om gentest.

Fødsel og barselomsorgen må styrkes. Det vil være forebyggende for god helse resten av livet. Alt for mange kvinner får helseplager etter fødsel som ikke blir fanget

opp av dagens system. Det finnes mørketall, blant annet fordi diagnoser som faktisk skyldes fødselsskade- som halebeinsbrudd og bekkenplager, ikke registreres som fødselsskader, men som udefinerte rygg- og bekkenbunnsplager. Dette kan føre til uførhet i ung alder. Det er begrenset forskning på området.

Trøndelag arbeiderparti vil:

- At alle fødende skal ha en utvidet helseundersøkelse før hjemreise og innen 6 uker etter fødsel.
- At det skal forskes mer på omfanget av fødselsrelaterte skader, inkludert underrapportering og feilklassifisering som gjør at mange skader ikke registreres som fødselsskader.
- At kvinners livskvalitet, helse og arbeidsdeltakelse skal dokumenteres bedre, slik at behandling kan tilpasses på kort og lang sikt.
- At svangerskapsdepresjon og andre psykiske helseutfordringer skal være en del av helhetlig svangerskaps- og barselomsorg.

Kvinner med funksjonsnedsettelse blir i stor grad utsatt for dobbel diskriminering og står i høyere grad utenfor arbeidslivet enn menn.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Sørge for at kvinner med funksjonsnedsettelse skal ha muligheten til å leve likestilte liv med øvrig befolkning innen alle samfunnsområder.
- Sikre at CRPD også legges til grunn i arbeid med kvinnehelse.

Kvinner arbeidshelse må tas på alvor gjennom hele det yrkesaktive livet. NOU 2025: 5 gir et solid kunnskapsgrunnlag som må omsettes til praktisk politikk. Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Innføre tiltak som sorgmelding og bedre tilrettelegging for ulike livsfaser og forebygging av fysiske og psykososiale belastninger.
- Bruke forslag fra NOU 2025: 5 aktivt i utformingen av ny praktisk arbeidspolitikk.

Flere kvinner i politikken. Trøndelag Ap skal være et likestilt parti. Da må flere kvinner engasjere seg i politikken, både lokalt og regionalt. For å få flere kvinner med i politikken må vi styrke skolering, nettverk og rekrutteringsarbeid.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Styrke rollen til kvinnekontaktene i lokallagene.
- Arrangere kvinnepolitiske samlinger med mål om å få flere kvinner på listene til kommune- og fylkestingsvalgene samt inn i topposisjoner.
- At etter valgene arrangerte en egen samling for kvinnelige kommunestyrerepresentanter for å gi motivasjon, kunnskap og støtte i politiske roller og verv.

Trøndelag Arbeiderparti mener at et samfunn som tar kvinnehelse, trygghet og politisk deltakelse på alvor, er et samfunn som gir bedre helse, mer representativ politikk og større frihet for alle. Vi vil være en pådriver for helhetlige satsninger, målrettede tiltak og en politikk som sikrer kvinners trygghet, helse, og like muligheter gjennom hele livet.

Helsepolitisk

Bærekraft og solidaritet i vår felles helsetjeneste

Vår felles helsetjeneste er en grunnpilar i velferdsstaten. Den skal være offentlig finansiert, tilgjengelig for alle og basert på solidaritet og bærekraft for framtida. For å sikre at helsetjenesten også i fremtiden er blant verdens beste, må fellesskapet ta politisk ansvar for styring, prioritering og utvikling.

Vi står foran store utfordringer. En aldrende befolkning, økende psykisk uhelse blant unge og en alvorlig bemanningskrise rammer hele landet – distriktene hardest. Heltidskultur, styrket utdanning, bedre rekruttering og attraktive arbeidsvilkår i helsesektoren er nødvendig, men vi kan ikke bemanne oss ut av alle framtidas utfordringer. Vi må samtidig prioritere bedre, organisere klokere og samarbeide tettere.

Offentlig drift skal være hovedmodellen i helsetjenesten. Ideelle aktører har alltid vært en del av vår felles helsetjeneste og skal sikres stabile og forutsigbare rammevilkår. Felles midler fra kommuner og sykehus skal ikke gå til kommersielle tjenester som svekker den offentlige helsetjenesten og tapper den for nødvendig kompetanse og personell. Forebyggende helsearbeid må få en langt større plass i samfunnsutviklingen. God helse skapes ikke bare gjennom helsetjenesten, men i hele samfunnet – i barnehage, oppvekst, skole, arbeid, lokalsamfunn og kultur.

Trøndelag arbeiderparti vil:

- Styrke rammene for kommuner og helseforetak, slik at kortsiktige kutt ikke ødelegger
- evnen til å bygge langsiktig bærekraft.
- Øke statlig finansiering av investeringer i utstyr, bygg og teknologi for både kommuner og sykehus.
- Gi ideelle aktører stabile rammevilkår gjennom langsiktige avtaler uten anbud.
- Forsterke arbeidet med regulering av privat finansierte helsetjenester for å sikre en helsetjeneste for alle, ikke bare for dem som kan betale.

- Ha en finansieringsordning som sikrer nasjonal rettferdighet og likebehandling uavhengig av kommuneøkonomi innenfor områder som BPA og ressurskrevende brukere.
- Styrke satsingen på psykisk helse, spesielt hos ungdom. Dette må inkludere lavterskeltilbud, tidlig innsats, forebygging og tettere samarbeid mellom skole, kommunale tjenester og spesialisthelsetjenesten.
- Vaksinasjonsprogrammet må styrkes, og vi ønsker at vaksiner mot både hjernehinnebetennelse og helvetesild skal dekkes, slik at flere kan forebygges mot alvorlig sykdom og unødvendige helsebelastninger.
- Styrk offentlige rehabiliteringstilbud.
- Være en pådriver for finansiering av HUNT5
- Offentlige kjøp fra kommersielle aktører skal være tydelig behovsrettet og ikke gå på bekostning av offentlige tjenester. Offentlige og ideelle tilbud bør være førstevalg i ordningen med fritt sykehusvalg.
- Jobbe for å øke bemanningen i helse-institusjoner
- At tenner er en del av kroppen og skal inn i vanlig egenandelsordningen.
- Jobbe for at alle som utdanner seg innen helse skal få sikret arbeid.
- Anmode partiet om å følge opp den nasjonale vedtatte demenspolitikken, og i tillegg øke demensplasser.

Ny helsereform

Regjeringen har satt i gang arbeidet med en ny helsereform som skal styrke helhet, likebehandling og kvalitet i helse- og omsorgstjenestene. Reformen er et viktig grep for å bygge tillit til, og videreutvikle, det offentlige helsevesenet. Det er viktig at pasientorganisasjoner og fagorganisasjonene blir involvert i arbeidet.

Trøndelag Arbeiderparti mener det norske folks helse er samfunnsøkonomi og ikke bedriftsøkonomi. Vi forutsetter at helsereformutvalget finner en modell som er tuftet på demokratiske og solidariske prinsipper. Ved utvikling av ny modell må innspill fra pasient-organisasjonene og partene tillegges stor vekt.

Våre forventninger til den nye helsereformen

En ny styringsmodell som sikrer likebehandling, mindre byråkrati og bedre helhet enn dagens helseforetaksstruktur. Mindre til lederlønninger, mer til pasientbehandling.

Forutsigbar finansiering, og klare rammer for drift og langsiktige investeringer i bygg og utstyr.

En mer tydelig oppgavefordeling, og bedre samspill mellom primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten, med sømløse pasientforløp og sterkere tverrfaglig samarbeid.

Ansvaret for primærhelsetjenesten skal fortsatt ligge hos kommunene, fordi et sterkt, lokalt og helhetlig helse- og omsorgstilbud er avgjørende for nærhet til innbyggerne og for å sikre sammenhengende tjenester.

Styrket pasientopplevelse med kortere ventetider, bedre tilgjengelighet og tjenester som følger pasienten – ikke systemet.

En tydelig nasjonal plan for å styrke folkehelse og forebyggende tjenester i hele landet.

Kulturpolitisk

Kulturskole for alle - Et nasjonalt løft for kvalitet og trygge økonomiske rammevilkår

Urolige tider understreker kulturens betydning for å styrke fellesskapet. Trøndelag Arbeiderparti er opptatt av å løfte kulturens rolle, og vil at kulturbudsjettet skal utgjøre 1% av BNP. Kultur må prioriteres i hele landet. Et viktig virkemiddel for dette er å sikre en kulturskole for alle, uavhengig av økonomi og bosted.

Kommunenes ansvar for Kulturskolene er hjemlet i Opplæringsloven: § 26-2. Det er ikke gitt hjemmel i loven til å utarbeide en forskrift. Formålsparagrafen sier at: «Kulturskolen skal legge til rette for at elevane får delta i ulike aktivitetar der dei får lære, oppleve, skape og formidle kulturelle og kunstneriske uttrykk, i eit trygt og godt skolemiljø.»

Kulturskolerådet har utarbeidet en rammeplan «Kulturskole for alle», vedtatt på Landstinget i 2024. Rammeplanen gir et godt faglig grunnlag for utviklingen av kulturskolene, og kan innarbeides i kommunenes egne planverk. Det er behov for å styrke de nasjonale rammene slik at tilbudet blir mer likeverdig over hele landet.

Kulturskolen er en lovpålagt kommunal oppgave, men med relativt stor grad av lokal frihet i hvordan tilbudet organiseres og finansieres. Etter at øremerkingen av statlige midler til kulturskolene ble fjernet for en del år siden, er midler til drift lagt til kommunenes rammetilskudd.

I mange kommuner har presset kommuneøkonomi ført til betydelige nedskjæringer i kulturskoletilbudet. Samtidig er etterspørselen stor, og ventelistene er lange flere steder. Tilbudet når i dag bare en begrenset andel av barna i mange kommuner.

Den regjeringsoppnevnte **Kommunekommisjonens** peker på behovet for større frihet til kommunene mht å prioritere ut fra lokale forhold, bl.a. gjennom å fjerne flere øremerkinger. Man ønsker å gi kommunene mulighet til større fleksibilitet i driften av

ikke minst de lovpålagte oppgavene. Mot denne bakgrunn kan vi konstatere at den fleksibiliteten Kommunekommisjonen ønsker å bidra til, har norske kommuner hatt i mange år når det gjelder drift av kulturskolene, riktignok innenfor stadig trangere økonomiske rammer.

Kulturskolene har et samfunnsoppdrag, med barn og unge som hovedmålgruppe. De er avgjørende for at det finnes korps, kor eller revygrupper i kommunene. Kulturskolene er også en viktig rekrutteringsarena til kunst- og kulturfaglige utdanninger og til kulturnæringene. Mange profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere startet å dyrke sin interesse nettopp i kulturskolen. Kulturskolene bidrar til fellesskap, mestring og identitet, og er en viktig forvalter av kulturarv. I Trøndelag kan kulturskolene spille en viktig rolle i å ta vare på og utvikle samisk språk og kultur. Kulturskolenes rolle i markeringen av Nasjonaljubileet i 2030 må også anerkjennes.

Kulturlivet bidrar til næringsvirksomhet og verdiskaping i et lokalsamfunn. Å få løftet fram hvordan kultur ikke bare er en «utgiftspost», men også bidrar til det lokale næringslivet, er en oppgave som må vektlegges i årene som kommer.

Forskning viser at deltakelse i kunst- og kulturaktiviteter kan ha positive effekter for vår psykiske helse og livskvalitet. For mange barn og unge er kulturskolen en viktig arena for mestring og deltakelse, og kan bidra til at færre ungdommer faller utenfor i samfunnet. I en tid preget av uro og usikkerhet understrekes også kulturens betydning for samfunnets motstandskraft og beredskap. Kulturaktører og kulturarbeidere er en del av vår samlede totalberedskap.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At alle barn skal ha reell mulighet til å delta i en faglig kompetent kulturskole, uavhengig av familiens økonomi eller hvilken kommune de bor i.
- At staten må sikre tydeligere nasjonale rammer for kulturskolene, slik at tilbudet ikke blir for avhengig av kommuneøkonomi alene.
- At det stilles tydeligere krav til at kommunene forholder seg til gjeldende nasjonale rammeplan.

- At det bør utarbeides nasjonale retningslinjer eller en makspris for egenandeler og utarbeides gode moderasjonsordninger slik at økonomi ikke hindrer deltakelse.
- At det ved bygging og rehabilitering av skolebygg må legges til rette for at arealer kan brukes av kulturskolen, frivilligheten og annen kulturaktivitet.
- Arbeide for bedre å innlemme kulturskolevirksomheten i grunnskolehverdagen.
- At kulturskolenes rolle i fylkets markering av Nasjonaljubileet 2030 må anerkjennes
- At kulturskolene også skal være en arena for å verne og utvikle den sørsamiske kulturen og det sørsamiske språket, og at det må legges til rette for nødvendig kompetanse og rekruttering for å styrke dette arbeidet.

Næringspolitisk - Grønt industriløft

Vi skal kutte utslipp til netto null, bli arealnøytrale og bruke ressurser på en langt mer effektiv måte, samtidig med at vi ønsker å minst opprettholde aktiviteten i næringslivet - helst vil vi ha vekst. Dette er en formidabel oppgave som må løses, og her ligger det en rekke motstridende hensyn som vil kreve tydelige politiske prioriteringer.

Arbeiderpartiet skal alltid være opptatt av rettferdig omstilling. Den norske modellen, med høy organisasjonsgrad er avgjørende for å sikre gode lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere, og et velferdssystem som gir trygghet. Arbeidstakere som har reell medvirkning i et godt trepartssamarbeid og langsiktig industrielt lederskap er viktige faktorer for næringsutvikling og omstilling

Grønt industriløft er en nasjonal satsing for å omstille norsk industri til å bli grønnere og mer konkurransedyktig. Målet er å bruke Norges naturressurser, kompetanse og industrielle tradisjoner til å utvikle grønne verdikjeder med stort eksportpotensial, kutte utslipp og skape nye arbeidsplasser. Trøndelag skal være en region for fremtidens industripolitikk, der tilgang på kraft styres av evnen til å skape arbeidsplasser, kutte utslipp og utvikle sirkulære verdikjeder.

Usikkerheten rundt tilgang på kraft og nettkapasitet gjør at mange industriprosjekter settes på vent. Dagens prinsipp om "først til mølla" for nett-tilknytning tar ikke hensyn til samfunnsnytt. Vi må ha tempo i økt kraftproduksjon, nettutbygging og vi må ha strategisk prioritering av prosjekter som gir størst verdi for samfunnet.

Infrastruktur for CO2 håndtering

For prosessindustrien er ikke det grønne skiftet en valgmulighet, men en forutsetning for videre eksistens. For å sikre fremtidig verdiskaping må regionen etablere infrastruktur for CO2 håndtering og tilstrekkelig krafttilgang. Teknologi alene er ikke nok – det kreves kapital og statlig risikoavlastning. Fullskala løsninger krever forutsigbare rammevilkår og en helhetlig verdikjede

for transport og lagring. For å gjøre dette bedriftsøkonomisk bærekraftig må flere aktører samarbeide i industriklynger, slik at utslippsvolumer kan samles og kostnader deles, noe som gir regionen styrket forhandlingskraft.

Trøndelag AP vil:

- Øke kraftproduksjonen i regionen med 10 TWh innen 2035
- Samarbeide regionalt om felles energi- og industriplaner, og koordinere innsatsen mot nettselskaper og myndigheter.
- Endre nasjonale prinsipper for nettilknytning, øke tempoet i utbygging av fornybar kraft og energieffektivisering, og sikre at samfunnsnytte og regionale ringvirkninger prioriteres.
- Fremtidens industriparker skal utvikles for å kutte utslipp, dele energi og overskuddsvarme, og utnytte felles infrastruktur – i samarbeid mellom bedriftene.
- Formalisere og konkretisere samarbeidet mellom industri/næringsparker, for å utvikle fremtidens industriparker
- arbeidsplasser, kutter utslipp og utvikler sirkulære verdikjeder prioriteres.
- Virkemiddelapparat som bidrar til risikoavlastning av viktig infrastruktur
- Fjerne regulatoriske hindre for lokale energisamfunn, slik at nabobedrifter enklere kan dele overskuddsvarme og strøm utenom det sentrale nettet.
- Staten må ta ansvar for planlegging og finansiering av transport og mellomlagring av CO2
- Utrede muligheten for å bygge gasskraftverk med rensing, da dette bidrar til ny kraftproduksjon, og et samlet volum på CO2 som gjør det bedriftsøkonomisk bærekraftige med rensing av CO2 for hele regionen
- Realisere planene om industri- og næringsområde i Orkland, som vil ha stor betydning for hele Trøndelag

Næringspolitisk - Bærekraftig mineralnæring

Mineraler er en forutsetning for det grønne skiftet. Skal vi bygge ut mer fornybar kraft, elektrifisere transporten, utvikle batterier, nett og ny industri, trenger vi trygg tilgang på mineraler og metaller. I dag er Norge og Europa i stor grad avhengige av import – ofte fra verdikjeder der arbeidsforhold, menneskerettigheter og miljøhensyn ikke er godt nok ivare tatt. Det er ikke bærekraftig, og det gjør oss sårbare.

Trøndelag Arbeiderparti mener derfor at Norge og Europa må ta større ansvar for utvinning og produksjon av de mineralene vi trenger – på en måte som setter natur, arbeidsliv og lokalsamfunn først. Vi har en lang og stolt tradisjon for mineralutvinning i Norge, og Trøndelag har gode forutsetninger for å bidra til et nytt mineraleventyr: med kompetanse, industriell erfaring, sterkt partsamarbeid og sterke fagmiljøer. Samtidig er det avgjørende at mineralpolitikken vår bygger tillit.

Derfor er Trøndelag Arbeiderparti tydelige på fire hovedgrep:

1. Mer sirkulær økonomi og gjenbruk

Den mest bærekraftige ressursen er den vi ikke trenger å hente ut på nytt.

Trøndelag Arbeiderparti vil ha økt satsing på sirkulær økonomi og gjenbruk for å sikre mineraler og metaller til den grønne omstillingen – og for å bygge nye arbeidsplasser i hele verdikjeden, fra innsamling og sortering til materialgjenvinning og industri.

2. Satsing på mineralutvinning – med strenge krav

Skal vi lykkes, må nye prosjekter utvikles på en måte som ivaretar både miljømessige og sosiale hensyn. Arbeiderpartiet har vært klare på at Norge skal være “best i klassen” på bærekraftig mineralnæring, med seriøst arbeidsliv, åpenhet og tydelige krav til natur- og miljøhensyn. For Trøndelag handler dette om å legge til rette for aktivitet der den tåler det – og si nei der konsekvensene blir for store. Vi mener det må gjennomføres grundige utredninger av om mineralutvinning til havs kan skje på en bærekraftig måte.

3. Vi må **etablere et minéralfond** som kan bidra med investeringsmidler, juridisk og teknisk kompetanse for å realisere gode prosjekter. Skal vi lykkes med grønn omstilling er det nødvendig med lokal forankring. Det må være gode kompensasjonsordninger til kommunene som følge av naturinngrep. Stabile rammevilkår og langsiktig industrisatsning vil være avgjørende. I den sammenheng mener Trøndelag Arbeiderparti at det bør utredes om staten kan ta en mer aktiv rolle i utviklingen av norsk mineralnæring, blant annet gjennom etablering av et statlig norsk gruveselskap.
4. **Den norske arbeidsmodellen**, med høy organisasjonsgrad og tett samarbeid mellom ledelse og ansatte, må være førende også innenfor denne næringen.

Vårt mål er enkelt: Mineralnæringen skal bidra til utslippskutt og ny industri – men også til trygghet, lokale ringvirkninger og ansvarlig forvaltning av naturen. Vi skal skape jobber og verdier i Trøndelag, samtidig som vi tar vare på fellesskapets ressurser for framtida.

Energipolitisk

Mer kraft og bedre nett

Mer kraft og bedre nett – nøkkelen til industriutvikling og grønn omstilling.

Trøndelag står midt i en historisk omstilling. Elektrifisering av transport, industri og nye næringer krever langt mer energi enn vi har i dag. Skal vi lykkes med å sikre arbeidsplasser, verdiskaping og klimamål, må vi handle raskt. Det haster på to områder: å øke produksjonen av fornybar energi og å bygge opp mer robuste regionale og lokale nett.

Mer kraftproduksjon – raskt og bærekraftig

Det er viktig at vi legger til rette for mer produksjon av fornybar energi. Det må skje på en faktabasert måte. Derfor er det viktig at vi har grundige utredninger før nye prosjekter settes i gang. Oppgradering av eksisterende vannkraft kan gi et lite, men viktig bidrag. Nye turbiner med bedre virkningsgrad kan gi 4–6 TWh, og heving av dammer ytterligere noe. Pumpekraft kan bidra til fleksibilitet og stabilitet, men har geografiske begrensninger og miljømessige konsekvenser som må vurderes nøye.

Vindkraft er den raskeste og mest kostnadseffektive måten å øke produksjonen på. Erfaringene blant annet fra Selbu viser at dette kan gi både lokal verdiskaping og aksept. Vi mener det må innføres utredningsplikt for kommunene før de sier ja eller nei til vindkraftprosjekter. Beslutninger må baseres på kunnskap. Kommunene skal fortsatt ha mulighet til å si nei senere i prosessen, men vi må sikre en faktabasert start.

Vi bør prioritere fortetting og utvidelse av eksisterende vindkraftanlegg der det er mulig. Dette gir mindre naturinngrep og bedre økonomi. Samtidig må vi legge til rette for lokal verdiskaping - industri bør etableres nær kraftproduksjon for å redusere overføringsbehov og skape arbeidsplasser. Med økt andel ustabile fornybare energiformer (vind og sol) er det avgjørende å bygge kapasitet på energilagring for å sikre stabile nett.

Det finnes også andre energiformer som må avklares. Kjernekraft må utredes, og det er viktig å avklare teknologi, økonomi og tidshorisont. Bølgekraft har det blitt forsket på i mange år, men har stoppet opp pga manglende finansiering. Videre går det en kraftig havstrøm ned langs norskekysten. Her må det gjøres ytterligere undersøkelser. Solenergi vil ha begrenset effekt i Midt-Norge, men alle hindringer som gjør det utfordrende for næringslivet å bygge ut større anlegg, bør ryddes vekk. Bergvarme er en energiform som i for liten grad er utnyttet til oppvarming. Vi må dessuten vurdere gasskraft med karbonfangst og lagring, i alle fall som en overgangsløsning som gir lave utslipp.

Kraftpolitikken må sikre at transportsektoren kan elektrifiseres uten at kostnadene svekker konkurransekraften. Lastebilnæringen, kollektivtransporten og havnene er avhengig av stabile og forutsigbare kraftpriser for å gjennomføre omstillingen.

Økt kraftproduksjon alene er ikke tilstrekkelig dersom prisdannelsen fortsatt styres av marginalprising i et europeisk marked. Mer kraft må kombineres med en modell som sikrer norsk industri, transportsektor og husholdninger forutsigbare og konkurransedyktige strømpriser.

Nett – like viktig som kraft

Uten nett får vi ikke utnyttet ny kraftproduksjon. I dag tar det altfor lang tid fra planlegging til realisering. Vi foreslår et hurtigspor for nettutbygging, der innsigelsesmyndigheten begrenses og ansvaret legges mer på statlig nivå. Nett er like viktig som europaveger – det er grunnleggende infrastruktur. Nettet må bygges for både mengde og effekt. Batteriteknologi har falt kraftig i pris og bør brukes til lagring og balansering for å møte energitopper.

Kraftsystemet og nettkapasiteten er en del av nasjonal beredskap. Regional kraftbalanse og reservekapasitet i nettet er avgjørende for forsyningssikkerhet, industriell robusthet og samfunnssikkerhet. Nett må behandles som kritisk infrastruktur på linje med vei og jernbane.

Forutsigbare rammevilkår

Kraftprodusenter og vertskommuner må ha stabile rammevilkår. Stadige endringer i skatter og avgifter svekker investeringsviljen og forsinker utbygging. Vi må sikre langsiktighet og forutsigbarhet. Dette gjelder også for småkraftproduksjon som fortsatt kan utgjøre et potensial i enkelte områder i Midt-Norge.

Strøm som velferdsgode

Strøm er en basisinfrastruktur. Vi vil utrede en fordelingsnøkkel for investeringskostnader mellom forbruker, nettselskap og stat, slik at nettleien ikke blir en urimelig belastning. Kostnader til nødvendig nettutbygging bør delvis dekkes over statsbudsjettet. Strøm er ikke et ordinært markedsprodukt, men en grunnleggende innsatsfaktor for velferd og verdiskaping. Staten må ta et større ansvar for å dempe investeringskostnader i nettet slik at ikke husholdninger og arbeidsplasser alene bærer byrden av nødvendig utbygging.

Strømmarkedet – styring, prioritering og nasjonale interesser

Dagens situasjon i strømmarkedet krever tydeligere politisk styring. Vi må diskutere hvordan tilgang til kraft og nettkapasitet skal prioriteres mellom ulike næringer, særlig i lys av debatten om datasentre versus eksisterende industri og arbeidsplasser. Samfunnsnytt og verdiskaping i form av arbeidsplasser bør ha et fortrinn.

Trøndelag Arbeiderparti står fast ved årsmøtevedtaket om å ikke eksportere store mengder kraft fra fastlandet til olje- og gassvirksomhet i Norskehavet/Haltenbanken. Flere store søknader ligger nå til behandling, og oljeselskapene avventer politiske signaler. Det haster å avklare dette.

Elektrifisering av sokkelen må ikke svekke kraftbalansen på land. Store uttak av landkraft kan bidra til økt prispress og redusert tilgjengelighet for industri og husholdninger. Elektrifisering bør i størst mulig grad baseres på havvind og løsninger som ikke belaster kraftsystemet på fastlandet.

Kjernekraft bør utredes som en mulig langsiktig løsning for stabil og utslippsfri grunnlast i det norske kraftsystemet. Ny teknologi, blant annet små modulære reaktorer, kan på sikt bidra til økt forsyningssikkerhet og redusert prispress i perioder med lav vind- og vannkraftproduksjon. Samtidig må teknologi, kostnader, sikkerhet, avfallshåndtering og tidshorisont vurderes grundig før eventuelle beslutninger tas.

Strømeksporten til Europa må styres bedre. Kablene knytter oss tettere til et Europa med sterkt økende kraftbehov. Det forventes av Arbeiderpartiet at vi utvikler en politikk som i større grad enn i dag sikrer nasjonal kontroll over eksport av store kraftmengder og dermed også over utviklingen av norske strømpriser.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Sikre raskere utbygging av nett gjennom statlig ansvar og hurtigspor.
- Innføre utredningsplikt for vindkraftprosjekter og prioritere fortetting av eksisterende anlegg.
- Legge til rette for lokal verdiskaping og industri nær kraftproduksjon.
- Utrede kjernekraft som en langsiktig løsning og gasskraft med CCS som en overgangsteknologi.
- Øke satsingen på bergvarme- og jordvarme og energieffektivisering.
- Sikre stabile rammevilkår for kraftprodusenter og vertskommuner.
- Økte finansielle rammetilskudd til forskning av thorium reaktorer.
- Vi må handle nå. Mer kraft og bedre nett er nøkkelen til grønn omstilling, industriutvikling og trygg energiforsyning for Trøndelag og Norge.
- Øke Enovatilskuddet.
- Øke andelen husholdninger med fjernvarme og grunnvarme.
- Stille krav til energieffektivitet og nullutslippsbygg i offentlige anbud.
- Utvide kapasiteten på strømnettet.
- Satse på karbonfangst- og lagring
- Lage en plan for hva Norge skal leve av hvis lønnsomheten i petroleumsindustrien går ned.
- Prioritere kraft og nettkapasitet til industri og arbeidsplasser med høy samfunnsnytte

- Sikre at elektrifisering av sokkelen ikke svekker kraftbalansen på land
- Behandle kraftsystemet som kritisk beredskapsinfrastruktur.

Internasjonalt

Den geopolitiske situasjonen, Palestina

Tema 1: Norge i verden

Den geopolitiske situasjonen

Norge står i en særstilling i Europas nordlige utkant, med grense mot Russland, store havområder i nord og en nøkkelrolle i Arktis. Denne geografien gir både muligheter og utfordringer: Den gjør Norge til en naturlig brikke i sikkerhetspolitikken mot øst, samtidig som landet må balansere suverenitet, samarbeid og risiko i møte med stormaktene. USA har blitt et land det er stadig vanskeligere å stole på og sikkerhetsbildet er mer krevende enn på lenge, noe blant annet Danmark har fått føle på angående Grønland. Det er klart at NATO ikke er den forsvarsalliansen den en gang var, noe som gjør at Norge må knytte enda tettere bånd til våre naturlige europeiske alliansepartnere. Vår egen statsminister har kommet med advarsler om at Norge må være forberedt på at krig faktisk kan ramme landet.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At Norge skal knytte enda tettere bånd til våre europeiske samarbeidspartnere.
- Ikke ha norske soldater i Iran, eller på noen annen måte bidra i angrepskrigen.

Markedsadgang

Markedsadgang er helt avgjørende for industrien. EU har innført beskyttelsestiltak for egen industri, uten at EØS-landene er omfattet. I første omgang er ferrolegeringsindustrien rammet, men det er usikkert om også annen industri vil bli berørt. At Norge behandles som et tredjeland i denne sammenhengen kan få alvorlige konsekvenser for norske arbeidsplasser og eksportinntekter. Når Norge holdes utenfor EUs beskyttelsestiltak, settes EØS-avtalens funksjon som garantist for markedsadgang i spill. Dette vil ha negative konsekvenser for investeringer og industriell aktivitet i Norge. En eventuell debatt om norsk EU-medlemskap må

bygge på dagens realpolitiske situasjon med et alvorlig svekket NATO via USAs reelle utredning av forsvarssamarbeidet.

Tema 2: Palestina

Gjenoppta og forsterk presset på Israel

Den USA-initierte våpenhvilen på Gaza ble annonsert 10. oktober. Siden den gang har krigshandlinger og drap på sivile avtatt, men langt fra stanset. Alt for lite nødhjelp har sluppet inn. Israel okkuperer og kontrollerer fortsatt over halvparten av Gazastripen, og situasjonen er langt fra normalisert for sivilbefolkningen. Samtidig strammes grepet om Vestbredden. Volden eskalerer, og mange opplever en humanitær krise også her. Det er nylig godkjent massive, folkerettsstridige planer for utvidelse av bosettinger. Okkupasjonen og den umenneskelige behandlingen av palestinerne må ta slutt.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Det internasjonale presset mot Israel må gjenopptas og, og forsterkes.
- Det må etableres en Nansen-pakke for Palestina, med økt bistand, der Norge tar en lederrolle internasjonalt i gjenoppbyggingen av Gaza.
- Norge må øke bistanden til Palestina og bidra aktivt i gjenoppbyggingen av boliger, skoler, sykehus og kritisk infrastruktur.
- Bistand må gå direkte til sivile og gjenoppbygging av essensiell infrastruktur må skje uten israelsk kontroll eller innblanding.
- En umiddelbar og varig våpenhvile må respekteres - og gjenoppbyggingen av Gaza må starte som et resultat av våpenhvilen.
- Arbeidet med gjenoppbygging må kombineres med politisk press for en rettferdig fred, slutt på okkupasjonen og en tostatsløsning
- Innføre sanksjoner som ikke opphører før okkupasjonen er over og hjemmene er returnert, eller en uavhengig, legitim og demokratisk palestinsk stat selv ber om at sanksjonene skal ta slutt.

En politisk fremtid for palestinerne - løslat Marwan Barghouti

En rekke land, inkludert Norge, har nå anerkjent Palestina som egen stat. Palestinerne ønsker selvråderett, og å kunne påvirke sin egen fremtid. Palestinsk politikk har i mange år lidet under okkupasjonen. Folket er splittet, og har lav tillit til selvstyremyndigheten (PA), blant annet fordi det ikke har vært avholdt valg i Palestina på 20 år. Mange politiske ledere sitter fengslet. En av dem er Marwan Barghouti, som har vært fengslet siden den 2. intifadaen i 2002. Han er medlem av det palestinske parlamentet, tilhører Aps søsterparti i Palestina, Fatah, og har fortsatt å være politisk aktiv fra fengsel. Han er den desidert mest populære politiske lederen i Palestina, og ses av mange på som den eneste som vil kunne samle ulike fraksjoner i det palestinske samfunnet. Palestinerne trenger humanitær hjelp og internasjonal støtte. Men de trenger også en politisk fremtid. En velfungerende palestinsk stat er en forutsetning for en langsiktig fredsløsning i Midtøsten. Det krever at palestinerne selv får styre sin fremtid gjennom valg, hvor de reelle politiske lederne får mulighet til å delta.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Kreve at Norge skal ta initiativ til et sterkere internasjonalt press for å løslate Marwan Barghouti fra israelsk fangenskap.

Tema 3: De glemte krisene

De siste 4 årene har Russland, Ukraina, Israel og Palestina hatt stort fokus. Dette er alvorlige kriser som angår mange mennesker, og som har store ringvirkninger. I skyggen av de store og mye omtalte konfliktene finner vi imidlertid en rekke kriser som ikke får like mye oppmerksomhet. Vi ser at mangel på oppmerksomhet fra verdenssamfunnet gir mindre hjelp, men også at mange land omfordeler ressurser over til de krisene som er øverst på agendaen. I tillegg ser vi at både USA og andre land kutter i sine bistandsbudsjetter, og at de mest sårbare menneskene i verden rammes ekstra hardt av kostnadsøkningene.

Ifølge FNs globale humanitære oversikt for 2026 vil 239 millioner mennesker trenge humanitær hjelp og beskyttelse i 2026. Over 120 millioner mennesker er på flukt.

Dramatiske kriger utspiller seg på det afrikanske kontinentet, for eksempel i Sudan, og i den såkalte Sahel-regionen, hvor klimaendringer, islamistisk terror, ustabil politisk situasjon og ekstrem fattigdom har skapt en humanitær katastrofe som spesielt rammer barn.

Klimaendringer har sendt flere og flere på flukt. Kvinners rettigheter er truet mange steder, spesielt har vi sett en negativ utvikling i Afghanistan etter at Taliban tok over makta.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At Norge fortsetter å arbeide bredt internasjonalt, og setter fokus også på de såkalte glemte krisene i verden.
- At Norge fortsetter å styre etter målet om at over 1% av BNI skal brukes til bistand.
- At Norge jobber internasjonalt for å reformere bistandspolitikken, inkludert FN.
- At klimabistanden skilles ut som en egen kategori utenfor den ordinære bistanden, som over tid bør trappes opp til 0,3% av BNI, i tillegg til en-prosenten til øvrige bistandsformål.
- Ha en helhetlig gjennomgang av norske bistandsmidler, og kartlegge områdene Norge bør satse størst i lys av svekkede bistandstiltak blant giverland globalt.
- At flyktningutgifter i Norge og direkte overføringer til stater tas ut av bistandsbudsjettet, og at bistanden kun skal rettes til formål utenfor norske landegrenser.
- At antall kvoteflyktninger økes.
- At Norge sier tydelig nei til asylbehandling i tredjeland.
- At anbefalingene fra FNs høykommissær for antall kvoteflyktninger Norge bør motta, skal veie tungt og prioriteres.
- At retten til familieliv og tilgang til familiegjenforening skal stå sterkt i Norge. Økonomi ikke skal være en hindring for denne retten.
- At behovet for bistand skal sees i sammenheng med returprogram for personer fra tidligere konfliktområder, for å sikre trygghet og sikkerhet ved tilbakevending.

- At Norge sier nei til en innstramming av asyl og flyktningpolitikken. Dette er feil vei å gå i en tid som krever mer solidaritet og internasjonal samhandling.
- Norge skal ha asyl- og flyktningpolitikk som sikrer god integrering og kommunene må settes i stand til å ta de imot

Forsvar- og beredskapspolitisk

Et tryggere Trøndelag

Trøndelag som bærebjelke i Norges forsvar, beredskap og forsyningssikkerhet

Den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa er alvorlig og uforutsigbar. Krigen i Ukraina, økt stormakts rivalisering og sårbarhet i globale forsyningskjeder viser tydelig at Norge må styrke både sitt militære forsvar, sin sivile beredskap og totalforsvaret. Trøndelag har en nøkkelrolle i dette arbeidet – geografisk, operativt og industrielt.

Trøndelag – et nasjonalt tyngdepunkt i Forsvaret

Forsvarssjefen har i sitt fagmilitære råd anbefalt å flytte sjef Heimevernet og heimevernsstaben til Værnes garnison. Dette er operativt godt begrunnet og vil styrke Trøndelags rolle som nasjonalt forsvarsknutepunkt. Med forhåndslagringsprogrammet, operasjon Gugne og utviklingen av vertslandsstøtte i samarbeid med Ofoten, er Trøndelag avgjørende for mottak og understøttelse av allierte styrker.

En flytting av sjef Heimevernet til Værnes vil gi Trøndelag sin første general, styrke den operative ledelsen i Midt-Norge og bidra med om lag 70 nye kompetansearbeidsplasser.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Flytte sjef for Heimevernet og Heimevernsstaben til Værnes, i tråd med forsvarssjefens fagmilitære råd.
- At Trøndelag også skal vurderes som lokaliseringssted for ytterligere forsvarsledelse, for videre utvikling av utdanning og kompetansemiljøer innen luftmakt og beredskap.

Ørlandet hovedflystasjon er en bærebjelke i Norges og NATOs luftforsvar. Videre investeringer i Ørlandet, i tråd med langtidsplanen for Forsvaret, er avgjørende både for nasjonal sikkerhet og regional utvikling.

Trøndelag arbeiderparti vil:

- At det skal legges til rette for medflyttere og opptrapping av investeringer i nødvendig infrastruktur slik at Ørland blir et attraktivt bosted for de ansatte og medflyttere. Pendling fra Trondheim er en belastning for de ansatte, og kan også svekke beredskapen hvis en krise oppstår.

Forsvarsindustri og forsyningssikkerhet

Erfaringene fra Ukraina viser at det er for sent å bygge opp ammunisjonslagre og produksjonskapasitet når krisen allerede er her. Norge og NATO er i dag sterkt avhengige av leveranser fra USA og Asia, samtidig som amerikanske prioriteringer i økende grad rettes mot Indo-Stillehavet. Dette svekker Europas og Norges reelle forsvarsevne.

Norge må derfor styrke den nasjonale og europeiske forsyningssikkerheten for ammunisjon og kritisk forsvarsmateriell. Det innebærer:

- å prioritere innkjøp fra norsk forsvarsindustri og nære allierte i Norden og Europa hvis mulig. Norge er en liten nasjon og det kan lønne seg å handle innfor rammen til NATO da øvrig industri selger til de som kan betale mest.
- å legge vekt på kortere og mer robuste verdikjeder
- å inngå langsiktige rammeavtaler som gjør det lønnsomt for industrien å investere i økt produksjonskapasitet
- å bruke og påvirke NATO- og EU-ordninger som SAFE og EDIP til å bygge europeisk forsvarsindustri
- å standardisere anskaffelser og gjennomføre felles nordiske og europeiske innkjøp

Forsvarsindustriell strategi må følges opp i praksis, med tilgang på kraft, infrastruktur og rask planbehandling. Prinsippet om at «det som kan gjøres i Norge, skal gjøres i

Norge» må veie tungt i forsvarsanskaffelser innenfor rammene av anskaffelsesregelverket for forsvarssektoren.

Trøndelag arbeiderparti vil:

- Prioritere trøndersk industri og velferdssektor ved bygging og vedlikehold av materiell og fartøy som regionens virksomheter har særlig kompetanse på.
- Styrke og videreutvikle de sterke teknologimiljøene og bedriftene trøndelag har, som har store utviklingspotensialer,
- Styrke arenaer der forsaret, forsvarsindustrien og sivile teknologimiljøer møtes blant annet i samarbeid med NTNU.

Droner, ny teknologi og moderne forsvar

Krigen i Ukraina har vist at droner er en forbruksvare og et avgjørende militært verktøy på land, til sjøs og under vann. Norge må bygge opp nasjonal produksjonskapasitet for billige, robuste droner med høy grad av lokal og nordisk verdiskaping – ikke bare kjøpe ferdige systemer.

Heimevernet må raskt få tilgang til droner, og det må legges til rette for aktiv bruk i øvelser. Det bør også vurderes anskaffelse av enkle mottiltak, inkludert personellnære løsninger. Sjø- og undervannsdroner er viktige verktøy for overvåking av olje- og gassinstallasjoner, undersjøisk infrastruktur og strategiske havområder.

Droner vil spille en viktig rolle i moderne krigføring. Utvikling og produksjon av droner vil stå sentralt. Droner kan brukes til innhenting av etterretningsinformasjon, våpen og som bærer av militært materiell fram til fronten.

Totalforsvar og sivil beredskap

Et sterkt forsvar forutsetter et sterkt samfunn. Totalforsvaret må videreutvikles gjennom tett samarbeid mellom sivile og militære aktører. I et totalforsvars øyemed må det sivile samfunn styrke og sikre kritisk infrastruktur. Bygge redundans og muligheter for re-

ruting og rask gjenoppretting. Vannforsyninger må sikres og det må være planer for anskaffelse av drikkevann hvis vannkilder blir forurensset. Evakueringsplaner må utarbeides og være kjent for befolkningen.

Viktige punkter er også:

- matberedskap og gjenoppbygging av korn- og beredskapslager
- desentralisert beredskap i kommunene, i samarbeid med privat næringsliv
- medisiner, drivstoff og kritisk utstyr
- styrket digital beredskap og kontroll over kritisk infrastruktur

Kun et mindretall av norske husstander har tilstrekkelig matberedskap. Nye og mer effektive virkemidler må vurderes, enten gjennom beredskapspakker til husstander eller kontrollerte nasjonale beredskapsøvelser.

Tilfluktsrom er et forsømt område. Det tar tiår å bygge opp kapasitet, og krav må derfor stilles allerede i dag gjennom areal- og reguleringsplaner, med rekkefølgekrav og bedre dekningsgrad. Den finske modellen, der offentlige tilfluktsrom brukes til sivile formål i fredstid, bør være et viktig forbilde.

Logistikk, samferdsel og kritisk infrastruktur

Trøndelag er åpenbart et strategisk viktig logistisk knutepunkt. Planene for forsvar av Norge etter utløst artikkel 5 i NATO, omhandler mottak av allierte styrker i sør (inkl Trøndelag) og troppetransport gjennom Nordland. Infrastrukturen er marginal og sårbar, noe som leirraset i Levanger viser. Alternative ruter er ikke rustet til å håndtere tungt militært materiell som stridsvogner og artilleri, og det er behov for å investere mer i veier, jernbane og annen infrastruktur som er kritisk for Forsvaret.

Trøndelag er et nasjonalt knutepunkt for logistikk, transport og kraft. Med Sverige og Finland i NATO er vest–øst-aksen gjennom Trøndelag strategisk avgjørende. Det må prioriteres:

- nytt logistikk- og mottaksknutepunkt og beredskapshavn i Trondheimsfjorden (Fiborgtangen)
- sikring og opprusting av Meråkerbanen og E14 mot Østersund
- flere kryssningsspor og økt robusthet på jernbanen Oslo–Trondheim–Bodø
- styrket beredskap i ferge- og veisystemene rundt Trondheimsfjorden

Raset i Levanger og sårbarheten i strøm- og transportnettet viser hvor enkelt Norge kan deles i to. Kritisk infrastruktur må sikres bedre, og kapasiteten på nødstrøm, mobilnett og bredbånd må økes. Post- og distribusjonstjenester må anerkjennes som en del av samfunnets beredskap.

Samarbeid i Norden og Europa

I en mer urolig verden må Norge styrke samarbeidet med Norden og Europa, både militært, industrielt og politisk. Forsvarsintegrasjon i Norden, felles øving, felles anskaffelser og teknologisk samarbeid er avgjørende for vår sikkerhet. Samtidig skal Norge fortsette sin tydelige støtte til Ukraina.

Et tryggere Trøndelag handler om å ta ansvar – for forsvar, beredskap, industri og samfunn. Trøndelag er ikke bare en region i Norge, men en forutsetning for Norges sikkerhet.

Landbruk- og matpolitisk

Landbruk og mat, fremtidens løsninger!

Ressursforvaltning og nasjonal beredskap i et evighetsperspektiv

Landbruket er en grunnleggende del av vår kulturarv, og er helt essensielt for Norges samfunnssikkerhet og nasjonale beredskap. Landbruksnæringen er en forutsetning for spredt bosetting i hele landet, og viktig for å opprettholde bosetting og dermed arbeidskraft til også andre næringer. Næringsmiddelindustrien er et eksempel, og deler samme skjebne som jordbruket – hele verdikjeden mat, fra produsentledd til foredlingsledd- og forbruker er et stort fellesskap, hvor vi er gjensidig avhengig av hverandre.

Befolkningens matsikkerhet og økt selvforsyningsgrad må være et overordnet mål i norsk landbrukspolitikk. I en tid preget av geopolitisk uro og sårbare forsyningslinjer, må vi sikre at alle innbyggere har tilgang til trygg og næringsrik mat produsert i Norge. Vår felles beredskap står og faller på dette, og må være grunnsteinen i fremtidens landbruks- og matpolitikk.

Matproduksjonen må forvaltes i et evighetsperspektiv – slik at også kommende generasjoner har trygg tilgang på jord, vann og mat. Men langsiktighet i landbruket forutsetter også langsiktighet i økonomien. Uten at investeringer i landbruket gir en stabil og bærekraftig økonomisk avkastning, forsvinner både bønder, jord og produksjon.

Importvernet

Lønnsomheten i norsk matproduksjon er avhengig av balanse i markedet. Produserer vi for mye her i Norge, eller importerer for mye fra utlandet, får vi overproduksjon, og da går inntektene til matprodusentene ned. Et regulert landbruk, med beskyttelse mot overimport eller overproduksjon, er derfor viktig.

Importvernet er et helt avgjørende virkemiddel for å sikre norsk matproduksjon, nasjonal beredskap, og arbeidsplasser i hele verdikjeden. Uten et sterkt importvern vil norsk produksjon raskt bli utkonkurrert av billigere import, produsert uten hensyn til norske krav til dyrevelferd, klima, og lønns- og arbeidsvilkår.

Norskprodusert mat er også god folkehelse. Lokal og regional matproduksjon gir verdiskaping i lokalsamfunnene og reduserer behovet for import av matvarer vi har gode forutsetninger for å produsere selv.

Dyrevelferd og folkehelse

Norsk landbruk skal ligge i front når det gjelder dyrevelferd. Vi skal produsere trygg mat fra friske dyr som har det godt. Norge har et regelverk som på flere områder er strengere enn i mange andre land, og et svært lavt antibiotikaforbruk. Dette er et konkurransefortrinn vi skal utvikle videre.

God dyrevelferd er også viktig for folkehelsa, blant annet i arbeidet mot antibiotikaresistens. Ny teknologi og ny kunnskap skal tas i bruk for å styrke dyrevelferden ytterligere.

Kjedemakta

I dag ser vi at grossister og dagligvarekjeder aktivt timer og beregner tollfrie importvinduer, og at leverandører presses i kampen om hylleplass og markedstilgang. Dette svekker norsk produksjon og maktbalansen i verdikjeden. Alt for mye av makten er konsentrert hos noen svært få aktører i dagligvaren, som forsøker å overta eierskapet til stadig større deler av verdikjeden. Derfor må konkurransepolitikken i dagligvaresektoren strammes kraftig inn, og det må stilles strengere krav til eierskap, prisfastsettelse og vertikal integrasjon i verdikjeden.

Konkurranselovgivningen må styrkes slik at aktører med sterk markedsstilling ikke kan misbruke sin posisjon. Store aktører i grossist- og distribusjonsleddet må tilby tjenester på ikke-diskriminerende vilkår.

Velferdsordningene

Rekruttering er viktig skal vi få benyttet det fulle potensialet til matproduksjon. Da må velferdsordningene styrkes! 90% av alle som driver en gård i Norge har jobb ved siden av. Velferdsordningene må styrkes, slik at både heltids- og deltidsbonden får dekket sine faktiske utgifter med leie av avløser ved fødselspermisjon eller ved sykemelding. Når man går ut i fødselspermisjon, eller blir sykemeldt, samordnes sykepengene fra gårdsdriften og den andre arbeidsgiveren, og avkortes. Slik oppstår en uholdbar situasjon der man må velge mellom å betale levekostnadene sine, eller lønne en avløser som kan gjøre fjøsarbeidet. Unødvendige hindre for å leve trygge liv, slik som samordningsregelen, må fjernes.

Behov for å tenke nytt

Fremtidens landbruk ser ikke ut som fortidens. Tøffere klimautfordringer, sentralisert bosetting og usikre forsyningslinjer av importerte fôrvarer er en del av fremtidsbildet. Men det samme er ny teknologi, flinke folk og en politisk ambisjon om å se norsk matproduksjon i det store samfunnsbyggerperspektivet! Da må politikken som tegnes opp finne de nye veiene som løser utfordringene vi står ovenfor.

Vi må gjøre det enklere for unge å etablere seg i landbruket. Styrkede landbrukskontor, gode tilskudds- og støtteordninger og tiltak som gjør det mulig å ta i bruk små og mellomstore bruk er viktige virkemidler for å sikre rekruttering, arbeidsplasser og levende lokalsamfunn i hele landet.

Dagens modell for å måle inntektene i landbruket, kjent som referansebruksmodellen, gir ikke et rettviseende bilde av den faktiske økonomiske situasjonen. Modellen tar i for liten grad hensyn til store variasjoner i lønnsomhet mellom ulike produksjoner og geografi. Med dagens informasjonsmuligheter, teknologi og dataverktøy bør man finne et bedre måleverktøy for norsk landbruk.

Referansebrukene er et verktøy for å måle inntektsutvikling i landbruket og gir et viktig kunnskapsgrunnlag for jordbruksforhandlingene. Samtidig må systemet jevnlig vurderes og videreutvikles slik at det gir et mest mulig presist bilde av økonomien i ulike

produksjoner, bruksstørrelser og geografi. Med dagens informasjonsmuligheter, teknologi og dataverktøy ligger det gode muligheter for å videreutvikle en modell som reflekterer realitetene og variasjonene i landbruksøkonomien.

Folk i arbeid – jord i hevd

Det skal lønne seg å drive jorda, ikke bare eie den. Når produsenter slutter i landbruket, kan ikke ressursene automatisk konsentreres hos de største aktørene. Kvoter og produksjonsmuligheter må i større grad brukes til å legge til rette for nye produsenter, slik at vi får flere som kan bidra til å holde mer av jorda i bruk, og samtidig sikre faglige og sosiale miljø. I dag viser driftsgranskningene til NIBIO at rundt 13% av Norges dyrkamark ligger brakk, og for den nordlige landsdelen er andelen oppunder 50%. Dette kommer av manglende rekruttering, som må ses i sammenheng med den negative lønnsomheten i sektoren. (NOU 2022:14)

Norge har store beiteressurser som i dag utnyttes for lite. Økt bruk av utmarksbeite og beitedyr kan bidra til bedre ressursutnyttelse, økt matproduksjon og levende kulturlandskap. Vi må blåse liv i sæterkulturen.

Klima og miljø

Landbruket er en viktig del av løsningen på de klima- og miljøutfordringene vi står ovenfor. Økt beitebruk bidrar til karbonbinding i jordsmonnet og gir positive klimaeffekter. Beitedyr inngår i det korte karbonkretsløpet, og skiller seg derfor grunnleggende fra fossile utslipp som tilfører nytt karbon til atmosfæren. Skogens rolle i karbonbinding må anerkjennes som en del av landbrukets samfunnsoppdrag.

Skjebnefellesskapet mellom norsk landbruk og næringsmiddelindustri er en suksesshistorie. Det er grunnlaget for Norges nasjonale sikkerhet og beredskap, det er kulturarven vår, og det er en viktig del av løsningen på vår tids store utfordringer. En bærekraftig samfunnsmodell innebærer økt verdiskapning fra det korte karbonkretsløpet i naturen, og mindre fra det fossile. Dette er kjent som den grønne omstillingen. Befolkningens matforsyning må sikres i denne verdiskapningen, og det vi skal

produsere må henge sammen med det vi skal spise. Et velregulert matsystem som tar vare på mulighetene, øker lønnsomheten i norsk matproduksjon og fordeler verdiene rettferdig må være vårt felles, sosialdemokratiske mål!

Fiskeri og havpolitisk

Vi må ta vare på Trøndelags naturgitte fortrinn

I Regjeringens plan for Norge (2025-2029) med benevnelsen «Trygghet og muligheter» heter det blant annet: «Livskraftige lokalsamfunn med aktivitet og bosetting i hele landet er avgjørende for beredskapen. Norge har Europas lengste kystlinje, og god forvaltning av havressursene er viktig for Norge, våre handelspartnere og våre allierte.». Med få ord sier dette mye om betydningen som fiskeri- og havbruksnæringen har for Norge – for vårt førstelinje forsvar, for vår trygghet, beredskap og forsyningssikkerhet.

I historiefortellinger anerkjennes torsken som grunnlaget for byggingen av Nidarosdomen, og dag vet vi at 1970 var oppstartsåret for det som har utviklet seg til å bli Norges nest viktigste eksportnæring – oppdrett av laks og ørret. I utallige analyser, utredninger og rapporter om våre muligheter for framtida, så fremheves den avgjørende betydning av havbruk og fiskeri.

Vi vet altså mye om betydningen og mulighetene, og vi må nå omsette ord til konkrete handlinger på en måte som ivaretar Norges og Trøndelags naturgitte fortrinn.

Trøndelag arbeiderparti vil:

- Legge til rette for at fiskeri og havbruk er en sterk vekstnæring i Norge med solide bedrifter, bosetting og arbeidsplasser over hele landet, og gode eksportinntekter.
- Sikre og videreutvikle Trøndelags posisjon gjennom å minimum opprettholde vår nasjonale andel av verdiskapingen
- Legge til rette for en bærekraftig utvikling av havbruks- og fiskerinæringen. Herunder slik at definisjonen av bærekraft omfatter både miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft.
- Arbeide for å redusere negative effekter fra oppdrett, og med det styrke villaksen, fiskevelferden og forbedre miljøpåvirkningen
- Sikre en bærekraftig forvaltning av naturlige bestander

- Stimulere til forskning, utvikling og bruk av ny teknologi, eksempelvis gjennom bruk av lukkede/semilukkede anlegg.
- Støtte opp om prinsippet i havbruksmeldingen der vekst i biomasse og produksjon knyttes til objektive miljøkriterier og fiskevelferd.
- Støtte opp om og aktivt bidra inn mot å oppfylle Regjeringens målsetting om 25 % selvforsyning av fôr-råstoff. Herunder må ambisjonen være at Trøndelag realiserer sin nasjonale andel.
- Fremme og tilrettelegge for andre og mer trafikksikre transportløsninger, der sjøveien blir tatt i bruk som alternativ til landeveien.
- Sikre den regionale og lokale andelen av verdiskapingen fra havbruk, gjennom å beholde den etablerte modellen med Havbruksfondet.
- Arbeide for en endring av den statlige grunnrenteskatten. Slik at den blir enklere og mer rettferdig.
- Utrede innføring av en beskatning av ekstraordinær lønnsomhet i fiskerinæringen
- Aktivt bidra til at vi får etablert flere arter i oppdrett, gjennom å be Regjeringen om å opprette et statlig investeringsselskap eller fond som får dette som formål
- Stimulere til mer lokal bearbeiding/foredling, og gjøre produktene lettere tilgjengelig ved lokale mottaksanlegg og utsalg – ordet kortreist må også komme mer til sin rett for sjømaten.
- Arbeide for en bedre og mer forutsigbar markedsadgang for sjømatprodukter
- Bygge ut energiforsyningen og annen kritisk infrastruktur, slik at det fremmer utvikling, omstilling og nyetableringer på kysten.
- Arbeide for å omstille turistfisket - fra matauk til godt betalte opplevelser. Kvoten for utførsel av fisk må derfor reduseres vesentlig.
- Sikre kystkulturens plass i den trønderske historiefortellingen, og prioritere realisering av planene om et havbruksmuseum med nødvendig statlig og fylkeskommunal finansiering.

Samferdselspolitisk

Vi trenger et kraftig løft!

Trøndelag trenger en samferdselspolitikk som setter innbyggerne først. Det betyr et kraftig løft for jernbane, riksveier og fylkesveger – de tre bærebjelkene i et rettferdig, klimavennlig og fungerende transportsystem.

Jernbanen – ryggraden i Trøndelag

Jernbanen skal være en bærebjelke i transportsystemet i Trøndelag. Et bedre togtilbud med høyere frekvens, bedre punktlighet og økt kapasitet for gods er nødvendig for pendling, næringsliv og beredskap. Mer gods må flyttes fra vei til bane og sjø, støttet av effektive terminaler og bedre samspill i transportsystemet.

Pendlingen er størst i kommunene med jernbane. Over 70 % av trønderne bor innen 20 km fra togsporene, og kommuner som Melhus, Malvik og Stjørdal har tusenvis av daglige pendlere inn mot Trondheim. Jernbanen er avgjørende for arbeidsmobilitet, bosetting, gods, beredskap og klimamål – men er fortsatt den store taperen i nasjonale prioriteringer.

Trøndelag AP vil:

- Øke statlig satsing på jernbane i Trøndelag
- Samle norsk jernbane under et offentlig selskap
- Bygge dobbeltspor og elektrifisere de trønderske togstrekningene.
- Jobbe for lyntog mellom Trondheim - Oslo.
- Bedre korrespondanser og rettferdige billettpriser – også utenfor sone A
- Styrke av øst–vest-forbindelse mot Sverige
- At jernbanen får sin rettmessige plass i Miljøpakken og fylkets prioriteringer

Riksveier og fylkesveger – livsnerven i distriktene

Vegnettet fortsetter å forfalle tross økte rammer. Bare på fylkesvei er etterslepet på minst 7–8 milliarder kroner, og klimaendringer gir flere ras, flom og stengte veier. Bruer

og tunneler fra 1950–70-tallet må oppgraderes. Drift og vedlikehold er underfinansiert, og prisveksten på 15–17 % er ikke kompensert.

Fylkesveiene må prioriteres gjennom økt vedlikehold, målrettede trafikksikkerhetstiltak og styrket rassikring og klimatilpasning. Riksvegene gjennom Trøndelag er hovedårene i transportsystemet. Disse må bygges ut videre og ferdigstilles helhetlig og sammenhengende.

Trøndelag AP vil:

- Økte midler til vedlikehold og fornying av fylkesvei
- Ha en helhetlig og sammenhengende utbygging av riksvei
- Ha landsdekkende tariffavtaler for driftskontrakter
- Styrke av egenregi, fagkompetanse og kontroll
- Ha en rettferdig fordeling mellom kommuner – også utenfor Miljøpakken

Kollektivvekst viser potensialet

Et sterkt og tilgjengelig kollektivtilbud i hele fylket er avgjørende for å gi folk reelle valg i hverdagen. Det betyr nok avganger, bedre korrespondanser og rimelige billetter, både i byområdene og i distriktene. Kollektivtilbudet må utvikles i en mer distriktsvennlig retning.

Trøndelag har passert 48 millioner kollektivreiser i 2025 – en vekst på 7,5 % fra året før. Stor-Trondheim står for nesten 40 millioner reiser og vokser med 8,76 %, mens distriktene står stille. Ferje og hurtigbåt øker, men regionbuss og bestillingstransport trenger et løft.

Trøndelag AP vil:

- Ha hyppigere avganger og bedre dekning i hele fylket
- Ha pendlerbåter og fleksible løsninger i distriktene
- Ha klimavennlige investeringer som faktisk fungerer i hverdagen
- Styrke bestillingstransporttilbudet i distriktskommunene og sørge for et pålitelig tilbud.

En helhetlig samferdselspolitikk for Trøndelag handler om likeverdig tilgang, trygg framkommelighet og bærekraftig utvikling i hele fylket. Trøndelag Arbeiderparti vil prioritere løsninger som binder fylket sammen, styrker beredskapen og gir folk og næringsliv mulighet til å lykkes, i by og bygd. Vi må prioritere jernbane, riksveger og fylkesveger – ikke bare storbyprosjekter og prestisje. Det handler om trygghet, tilgjengelighet og rettferdighet for alle trøndere.

Skolepolitisk

Flere skal fullføre videregående opplæring, i hele Trøndelag

Videregående opplæring

I en urolig tid hvor grunnleggende demokratiske verdier angripes, spiller skolene våre en avgjørende rolle i den demokratiske beredskapen. Vårt demokrati og vår norske samfunnsmodell er noe av det kjæreste vi har. Derfor er det viktigere enn noen gang at vi lykkes med videregående opplæring. Vi trenger gode videregående skoler med forutsigbare rammer.

Den viktigste jobben vi gjør er å sørge for at ungdommene våre gjennomfører videregående opplæring, og får kompetansen de trenger for å mestre både livet og arbeidslivet. Det er et stort behov for arbeidskraft i hele fylket vårt, og både offentlige og private aktører mangler kvalifisert kompetanse. Trøndelag Arbeiderparti vil derfor ta tilbake nærskoleprinsippet som inntaksordning, og sikre en desentralisert tilbudsstruktur som er tilpasset arbeidslivet. Vi vil også fornye studiespesialisering ved å gi plass til praktisk, tverrfaglig og samfunnsrettet læring, slik at teori kobles tettere til arbeidsliv og samfunnsdeltakelse.

Våre ambisjoner krever politiske prioriteringer. Stadige nedskjæringer, ostehøvelkutt og usikkerhet svekker skolenes evne til å sikre god kvalitet og gjennomføring. Kutt i yrkesfag, musikk og idrett bidrar ikke til å møte Trøndelag sine behov. Lærere og laget rundt elevene må ha tid og ressurser til å følge opp hver enkelt elev. Kontaktlærers tid med elevene må økes og opplæringsloven bør endres slik at alle i VGS får lovfestet rett til en kontaktlærer.

Når den internasjonale uroen øker, blir nasjonale felleskap enda viktigere. Skolen er et viktig felleskap for våre ungdommer. Likevel opplever alt for mange at også dette felleskapet er utrygt. I Trøndelag skal vi ha null-toleranse for mobbing, utenforskap og ekskludering. Det forutsetter gode rammer for trygge fellesskap, og grupper som ikke er for store. Trøndelag Arbeiderparti vil derfor ha normtall for gruppestørrelse også i

videregående opplæring. Trøndelag Arbeiderparti vil ha en videregående opplæring som gir alle unge reelle muligheter til å lykkes. Når vi investerer i gode skoler, investerer vi i fellesskap, arbeid og demokrati. Flere skal fullføre, flere skal delta og færre skal falle utenfor.

Trøndelag AP vil:

- Gjeninnføre nærskoleprinsippet som hovedregel for inntak til videregående opplæring
- Sikre en desentralisert tilbudsstruktur i videregående opplæring
- Lovfeste rett til kontaktlærer for alle i videregående opplæring, også for voksenopplæring i i videregående skole.
- Øke tid satt av til kontaktlærerfunksjonen
- Styrke laget rundt eleven
- Fortsette satsingen på yrkesfag, MDD og idrettsfag i videregående skole.
- Systematisere og gjennomgå dagens informasjonsdeling, derav også taushetsplikten, for å sikre en informasjonsplikt mellom skolen og institusjoner og statlige instanser, med mål om å legge til rette for at flere elever får fullført den videregående opplæringen, særlig med tanke på utsatte elevgrupper.
- At skoleløpet fra barnehager til videregående skole sees i en helhet

Fraværsgrensa

Trøndelag Arbeiderparti mener det er viktig å være tett på og ha en tidlig inngripen når det gjelder fravær. Det er lett å være enig i hensikten med innføring av fraværsgrensa, men vi ser også at den i liten grad er til hjelp for elever som sliter med ufrivillig skolefravær.

Endringene som ble gjort høsten 2025 har i praksis gjort den strengere og vanskeligere for elever og foresatte å forholde seg til. At man må nå 10%-en før helserelatert fravær, kan unntas om den dokumenteres med legeattest, gjør at elever med ulike helseutfordringer tidlig kommer til et tidspunkt der alt av fravær i enkelte fag deretter må dokumenteres på en slik måte at det kan unntas fra 10%-

regelen. Dette medfører et stort stressmoment, og gjør for eksempel at en enkel forsoving kan medføre at de ikke får karakter, selv om tidligere fravær kunne vært dokumentert med legeattest.

Sett på motsatt side kan elever være borte uten god grunn i starten av året, uten at det får større følger for dem. Tankene bak er lett å skjønne, både det å hindre at elever må oppsøke lege unødvendig og at de ved å dokumentere tidlig kunne «sparer opp» for å ta ut senere.

I dag kan en elev få ikke vurdering (IV) i fag ut fra to årsaker: manglende vurderingsgrunnlag og fraværsgrensa. Trøndelag Arbeiderparti mener at manglende vurderingsgrunnlag må være det som bestemmer om en elev skal kunne få vurdering eller ikke i et fag. Har en elev stort fravær i ett fag, må lærer vurdere om han eller hun har vurderingsgrunnlag til å sette en karakter eller ikke. Det at det i dag settes IV i fag på elever, bare pga. at fraværet som teller på fraværsgrensa i et enkelt fag er over 10%, bidrar ikke til at flest mulig før fullført og bestått videregående opplæring.

Trøndelag Arbeiderparti vil jobbe for en skole som forbereder elevene på livet de møter *etter* fullført videregående opplæring. Det medfører at skolen i størst mulig grad må lære elevene å håndtere sitt fravær på samme måte som det de må når de kommer ut i arbeidslivet. Om det skal settes et tak på elevfravær, ønsker Trøndelag Arbeiderparti at man heller vurderer om man skulle kunne frata en elev skoleplassen, når det totale fraværet er for stort. Det må da selvsagt kunne vurderes ut fra årsaken til fraværet.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Gi lærer ansvar for helhetlig vurdering når det gjelder om eleven kan få karakter i faget eller ikke
- Vurdere om man heller skal ha fraværeregler knyttet til totalfravær og elevstatus, framfor fravær i enkelt fag